

Zveme Vás na mezinárodní vědeckou konferenci

ROK 1989 A OCHRANA STÁTNÍ HRANICE

Bezpečnostní poměry v pohraničí v 80. letech

20.–21. 11. 2019

Technické muzeum v Brně
Purkyňova 105
612 00 Brno
www.tnbrno.cz

80. léta vnímáme především perspektivou roku 1989, tedy pohledem na pád komunistických režimů ve Východním bloku. Pro tuto dekádu je ovšem důležitým mezinárodněpolitickým i vnitropolitickým předělem nástup Michaila Gorbačova do čela komunistické strany v Sovětském svazu v březnu 1985. Gorbačovův pokus o reformu systému (přestrojka) a o debatu o problémech (glasnost) měl i mezinárodní přesah ve snížení napětí ve vztazích mezi Varšavskou smlouvou a Severoatlantickou aliancí.

Na situaci na československé státní hranici se však nelze dívat pouze v perspektivě zmírňování napětí na mezinárodní úrovni, popřípadě ve světle zmírnění represí pod vlivem reformního sovětského vedení. Naopak první polovina 80. let pozdějšímu vývoji vůbec nenasvědčovala, zejména po sovětské invazi do Afghánistánu. Režim ochrany československé státní hranice jak na severní hranici, tak na hranici s Rakouskem a Západním Německem ovlivnily události v Polsku počátkem 80. let. S nárůstem provozu na hraničních přechodech se zvyšovala i důležitost dalších problémů. Nebyl to jen dovoz nepovolených tiskovin, nucené vystěhovávání kritiků režimu (akce Asanace) atd., ale také stále častější případy nepovoleného dovozu spotřebního zboží a pašování, které spadaly do oblasti hospodářské kriminality. Svými základními parametry, tedy vojskovým střežením hranice se Západním Německem a Rakouskem, drátěnými zátarasy, hraničním pásmem atd. byl režim ochrany státních hranic shodný s předchozími léty. I nadále existovalo nebezpečí závažné zdravotní újmy při překonávání „zelené“ hranice. Ve světle odlišné politické a společenské situace v sousedních zemích pak nabývalo důležitosti i střežení hranic s Východním Německem, Polskem a Maďarskem.

V návaznosti na předchozí akce z let 2011, 2013, 2015 a 2017 si konference i tentokrát klade za cíl představit období 80. let příspěvky historiků, archivářů a dalších badatelů. Zároveň chce pojednat uvedenou problematiku z pohledu pracovníků muzeí, kteří při realizaci výstav a expozic v muzeích nebo v terénu pracují buď s objekty z této éry, nebo vytvářejí jejich repliky. Věříme, že průnik různých badatelských perspektiv bude přínosem této konference.

Program konference

ROK 1989 A OCHRANA STÁTNÍ HRANICE

Bezpečnostní poměry v pohraničí v 80. letech

Technické muzeum v Brně

Konference se koná ve spolupráci s Univerzitou obrany

Technické muzeum v Brně (přednáškový sál, 4. patro) 20. a 21. 11. 2019

1. DEN JEDNÁNÍ – 20. LISTOPADU 2019

9.00 – 10.00 registrace účastníků

10.00 – 10.15 zahájení konference, uvítání účastníků

I. blok přednášek

10.15 – 10.35 TOMÁŠ SLAVÍK, Archiv bezpečnostních složek Brno-Kanice

Sonda do problematiky přechodů státní hranice v úseku 15. brigády Pohraniční stráže České Budějovice v 80. letech

10.35 – 10.55 JIŘÍ RULC, Ministerstvo vnitra ČR

Činnost chovatelské stanice Pohraniční stráže Žďár u Aše v 70.–80. letech 20. století

10.55 – 11.15 ROMAN ŘEZNIČEK, Technické muzeum v Brně

Výstavní projekt Pád železné opony

11.15 – 11.30 diskuse k prvnímu bloku přednášek

11.30 – 13.15 přestávka na oběd

II. blok přednášek

13.15 – 13.35 MARTIN PULEC, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování Praha

Aktualizace počtů civilních osob usmrcených na československých státních hranicích v letech 1945–1989

13.35 – 13.55 NIKLAS PERZI, Zentrum für Migrationsforschung, St. Pölten, Rakousko

Život na hranici v Dolním Rakousku v 80. letech a tehdejší pohled na Československo

13.55 – 14.15 REINHOLD BALK, Německo

Das Phänomen der tschechoslowakischen „Betonplattenwege“ an der bayerischen Grenze in den 1980-er Jahren

14.15 – 14.45 diskuse, přestávka na občerstvení

III. blok přednášek

14.45 – 15.05 PETER MIKLE, Archiv Ústavu paměti národa Bratislava

Ochrana štátnej hranice v priestore 11. brigády Pohraničnej stráže Bratislava so zreteľom na rok 1989

15.05 – 15.25 JIŘÍ JUHÁS, Teplice v Čechách

Neprojdou? Jak se stát příslušníkem Pohraniční stráže v 80. letech

15.25 – 15.45 EUGENIE TRÜTZSCHLER VON FALKENSTEIN, Technische Universität Ilmenau, Německo

Spolupráce mezi „bratrskými“ bezpečnostními orgány NDR a ČSSR v 80. letech

15.45 – 16.15 diskuse, přestávka na občerstvení

16.15 – 16.35 LUDĚK KOZLOVSKÝ, Brno

Tzv. zneužití propustky do hraničního písma A. K. dne 25. 3. 1981. Pohled pamětníků

16.35 – 17.00 REINHOLD BALK, Německo

Der Eiserner Vorhang wird löchrig – Symbolische Grenzöffnungen an der böhmisch-bayerischen Grenze 1989 und 1990

17.10 – 17.30 diskuse

17.30 prohlídka výstavy Železná opona 1948–1989, přátelské posezení účastníků konference s občerstvením (4. patro)

2. DEN JEDNÁNÍ – 21. LISTOPADU 2019

IV. blok přednášek

9.00 – 9.20 JAN EDL, Státní okresní archiv Tachov

Konec „železné opony“ na okrese Tachov

9.20 – 9.40 JAN ZERBST, Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy Praha

Život příslušníka SNB v příhraničním městě Znojmě v druhé půlce 80. let a za následné sametové revoluce

9.40 – 10.00 MICHAL BUREŠ, Archeo Pro o.p.s. Praha

Viditelnost v krajině jako důvod akcelerovaného zániku sídel v pohraničí po roce 1945

10.00 – 10.30 diskuse, přestávka na občerstvení

V. blok přednášek

10.30 – 10.50 PAVEL VANĚK, Archiv bezpečnostních složek Brno-Kanice

Pokusy o přechod státní hranice v úseku 4. brigády Pohraniční stráže Znojmo v roce 1989

10.50 – 11.10 VILÉM FRÁNEK, Rájec-Jestřebí

Znojemská brigáda Pohraniční stráže v době revoluce

11.10 – 11.30 EDUARD KOČVARA, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu služby kriminální policie a vyšetřování, Brno

Prověřování činnosti Pohraniční stráže na státní hranici z hlediska trestního práva

11.30 – 12.00 diskuse, ukončení konference

Změna programu vyhrazena. Cizojazyčné příspěvky budou dne 20. listopadu tlumočeny.